

TERUGBLIK OP EEN FEESTELIJK 2013

DUBBELINTERVIEW
JOKE VAN LEEUWEN EN BART MOEYAERTHET JAAR VAN LALALA
EN DE BEVRIJDENDE
MIDDELVINGER

Voor Joke van Leeuwen en Bart Moeyaert was 2013 een feestelijk jaar, met verjaardagstaart en veel kroontjes. Zelfs hardnekkige vooroordelen en schreeuwerige commercie konden hen niet uit hun positieve stemming brengen. 'Ik laat mijn feestje niet verpesten.'

KATRIEN STEYAERT

Neil Gaiman, de man achter de strip *Coraline*, zei ooit: 'Je kunt dan wel boeken schrijven en goed bezig zijn, er is altijd een stemmetje dat zegt dat je straks misschien wel door de mand valt. Dat mensen gaan vinden dat je eigenlijk toch niet zo goed bezig bent.' Bart Moeyaert hoorde het hem zeggen en zuchtte. 'Ik vond dat zó waar. Ik dacht ook vaak: straks kan ik het misschien niet meer. Dan is het op.' Maar meteen klaart zijn gezicht op. 'Ik heb ontdekt dat die angst ook een goede kant heeft. Ze brengt me terug naar het nu. Nu moet het gebeuren!'

Die ontdekking is iets van het laatste jaar, een scharnierjaar. De man aan wiens talenten er door lezers in zo'n twintig landen nauwelijks wordt getwijfeld, heeft de afgelopen maanden geleerd zelf minder te twijfelen. Minder mopperen en meer genieten.

'Mijn moment van het jaar gaat naar genoeg niet over een prijs of een boek dat verschenen is, maar over 11 en 12 november, toen ik de voorstelling *Iemands lief* kon brengen met een heel goed ensemble en voor een publiek dat er zin in had. Ik heb daar ongelooflijk van genoten en dat was nieuw voor mij. Ik ben altijd veel te kritisch geweest. Ik floot mezelf voortdurend terug en vond altijd wel iets dat ik niet zo goed had gedaan. Daarvan ben ik nu bevrijd.'

Wanneer kwam de klik?

Moeyaert: 'Na mijn verblijf in New York vorige herfst. Ik was er anderhalve maand alleen en heb er dieper nagedacht over wat ik doe en wat ik nog wil. Ik besefte dat ik maar bleef jagen op perfectie en dat ik dat dringend moest afleren. Het maakte me ongelukkig, het zorgde ervoor dat de dingen niet zo gesmeerd liepen en ik sneller bang en onzeker werd. Nu weet ik dat ik gewoon moet doen

wat ik doe zoals ik het doe, zonder die eeuwige onvrede.'

Herkent u dat, mevrouw van Leeuwen?

Van Leeuwen: 'Zeker. Ik werk en leef al een hele tijd onder het motto "te nemen of te laten". Natuurlijk zijn er nog periodes dat het niet zo goed gaat of dat ik het springerige niet terugvind dat ik nodig heb als ik iets voor kinderen doe. Maar de grote onzekerheid van toen ik een twintiger was is weg. Er is een soort rust ingetreden en ik blijf dicht bij de kern: dat door willen gaan, telkens weer dingen zoeken en vinden. Daarom vind ik prijzen relatief: omdat ze bij de buitenkant horen.'

Vond u ook de AKO-prijs voor 'Feest van het begin' relatief?

Van Leeuwen: 'Dat is natuurlijk een hele mooie prijs. Het was nogal een oogst dit jaar en met elk van de prijzen ben ik blij, niet alleen omdat ze goed zijn voor mijn winkel, maar ook omdat ze een erkenning zijn.'

Vooral omdat u als zogenaamde jeugdschrijfster als outsider bestempeld werd?

Van Leeuwen: 'Ik werk al 35 jaar ook voor volwassenen, maar ik merkte dat anderen, die ook alle leeftijden bedienen, het wel zo aanvoelden, alsof het effect was dat bepaalde vooroordelen over schrijven voor kinderen daarmee verbroken werden. Maar eigenlijk gaat dat uit van een onderschatting en is elke vorm van labelen geklets in de ruimte. Hou nu maar gewoon op met dat gezeur. Ik laat er hoe dan ook mijn feestje niet door verpesten.'

U zwijgt opvallend, mijnheer Moeyaert.

Moeyaert: 'Ik zit al het hele jaar in de modus lalala, *talk talk talk*. Ook in de discussie over de AKO

heb ik me bewust niet gemengd. Omdat ik het moe ben. Dit was het feestjaar voor mijn dertig jaar schrijven en na dertig jaar moet ik blijkbaar nog altijd dezelfde discussie voeren. Ik heb geen zin meer om over barrières te praten of de neerwaartse spiraal van aandacht voor jeugdliteratuur te onderstrepen. Ik heb alleen maar zin om aan te duiden wat er goed gaat.'

Zo'n positieve trend is volgens Moeyaert het nieuwe elan van jeugdschrijvers. 'Het zelfbewustzijn dat we goed bezig zijn. Bij de uitreiking van de Boekenleeuw heb ik het gezegd: hoe mooi ik het vind dat we als krokussen de kop op steken, sneeuw of niet. Ik had toen kunnen emmeren over het feit dat het prijzengeld niet vertienvoudigd is, maar slechts viervoudigd, maar nee. Het is belangrijk dat zo'n Boekenleeuw wordt uitgereikt, want dat veroorzaakt weer positieve energie.'

Energie die nodig is in een bikkelharde economische markt?

Moeyaert: 'Absoluut. Twee jaar geleden op de Boekenbeurs merkte ik hoezeer de wereld van het boek verandert. Het neonlicht schijnt feller en de commercie schreeuwt harder. Dat vind ik op z'n zachtst gezegd onprettig. Er ontstaat een bovenlaag van hypeboeken - fantastisch voor de auteurs ervan, maar daardoor raakt het kleinere, fijnere, gevaarlijkere werk ondergesneeuwd.'

Van Leeuwen: 'Ik begrijp het wel, hoor. Het is financieel harder geworden voor uitgeverij, dus ze kunnen niet alleen meer verkopen op kwaliteit. Maar het blijft pijnlijk dat er mensen ontslagen worden in boekenwinkels en uitgeverijen.'

In dat opzicht was 2013 geen goed jaar.

Van Leeuwen: 'Nee, maar ik heb

mijn portie al gehad. Ik maak me meer zorgen over mensen die nu beginnen. Maar het is niet omdat ze de tijdgeest tegen hebben dat ze geen eigen inzichten en originaliteit ontwikkelen, integendeel. Ik zie veel talent en dat moeten we genoeg humus geven.'

Moeyaert: 'Bij mijn studenten aan het Conservatorium in Antwerpen benadruk ik steeds meer dat ze zich heel breed moeten ontplooiën en dat ze misschien nooit een uitgever zullen vinden. Dat is de humus waar Joke over spreekt, want het maakt ze weerbaarder en wakkerder. Ik zie dat ze met een soort bloetheid op de wereld afgaan die ik niet kon hebben. Nu debuteer, ik had het niet overleefd! Maar net omdat ik weet hoe bang ik was op mijn twintigste, kan ik nu de angsten bij mijn studenten wegnemen. Ik vind het een prettige taak om ze net op tijd een mep te verkopen en net op tijd te strelen.'

Moeyaert heeft inderdaad veel ervaring, dertig jaar om precies te zijn. Zijn verjaardagsfeest is nog altijd bezig, want nog tot de zomer is hij intendant in de Permekebibliotheek. 'Hun vraag kwam op het perfecte moment omdat ik het samen met mijn lezers wilde vieren. Het felle neonlicht van de commercie heeft me een tijd geleden bijna doen afhaken, tot iemand opmerkte dat het mijn taak is om voor mijn publiek te zorgen. Dat is een waarheid als een koe en volgens mij de redding van het boek. Een schrijver mag niet te pretentiefus zijn om zijn lezers te koesteren en dat doe ik sindsdien veel bewuster. Ik zorg dat ze me kunnen bereiken via Facebook of mijn website en voor mijn verjaardag wilde ik geen taart voor mezelf, maar taart voor de lezer.'

Maar die taart zal in de zomer op zijn.

Moeyaert: 'Dat is juist goed. We-

'In mijn hoofd is er sprake van een grotere breuk dan ooit. Wat ik doe, is veel rauwer, veel harder'

Bart Moeyaert

ten dat ik weer zal verdwijnen uit de bibliotheek, zorgt ervoor dat ik het kan opbrengen om langer onder de mensen te zijn. Dat is niet evident, want ik heb echt grote honger naar stilte en kunnen werken. Deze zomer heb ik een maand alleen maar geschreven. Dat was erg lang geleden en ik was bijna vergeten hoe mijn geluk daarmee samenhangt. In de toekomst wil ik vaker periodes blokkeren om terug te gaan naar wat Joke treffend de kern noemt.'

Van Leeuwen: 'Dit najaar was het erg lastig om rustig te schrijven, onder andere omdat ik collega's heb gegeven in Leiden. Ik verlang ernaar om weer lekker helemaal in het werk te kunnen kruipen. Concentratie is voor mij een vorm van geluk. Soms voelt het als schrijver ook letterlijk alsof je cadeautjes krijgt in je hoofd. Dan staat er plots iets op papier en denk je: kijk nou eens!'

Dit jaar stond er veel op papier. U bent productief geweest.

Van Leeuwen: 'De tekst voor *DAGDAG* had ik al langer.' 'Voor *Maar ik ben Frederik*, zei *Frederik* heb ik uitgebreid de tijd genomen om te schilderen. Om-

Lees verder blz. L10

‘Ik vind prijzen
relatief, omdat
ze bij de
buitenkant
horen’

Joke van Leeuwen

Vervolg van blz. L9

dat ik daar zin in had.'

Moeyaert: 'Ik heb me voorgenomen om mezelf meer van die tijd te geven, bijvoorbeeld om een hele dag in een museum rond te hangen en maar naar vijf werken te kijken. Maar dan écht te kijken. Ik voel het ook bij anderen: dat verlangen naar de beroemde verfraging, naar echtheid en de maskers laten vallen.'

Laten jullie nu net van authenticiteit en kwetsbaarheid jullie handelsmerk gemaakt hebben.

Van Leeuwen: 'Dat gebeurt grotendeels onbewust. We brengen geen boodschap, we staan gewoon zo in het leven.'

Deze zomer stelde Bart Moeyaert zijn overzichtboek *Jij en ik en alle andere kinderen* samen, een ideale gelegenheid om te zien of hij in die dertig jaar ook dicht bij zichzelf is gebleven. 'Het maakt me blij te zien dat ik nooit concessies heb gedaan opdat iets beter in de markt zou liggen en dat ik trouw ben gebleven aan bepaalde thema's: het belang van ouders en hoe die omgaan met hun kinderen, het belang van de eenling en voor jezelf kunnen zorgen. Ik merkte dat mijn personages eerst niet handelden en uiteindelijk wel van aanpakken beginnen te weten en ook dat heeft met mijn eigen leven te maken. Ik ben als schrijver altijd dicht bij mijn buik gebleven. En natuurlijk ben ik blij dat het een dik boek is.' (*lacht*)

Zal u op papier anders klinken na de recente kantelingen?

Moeyaert: 'In mijn hoofd is er sprake van een grotere breuk dan ooit, ja. Wat ik doe, is veel rauwer, veel harder, veel meer middelvinger. Ik geloof niet dat je het al kunt merken aan *Wie klopt daar?* en *Iemand's lief* – daarin zit de hardheid vooral onderhuids – maar in mijn nieuwe boek zal dat wel het geval zijn. Het zal nog altijd een bepaalde esthetiek hebben, maar ik beseft nu dat ook lelijkheid ongelooflijk schoon kan zijn.'

Welke boeken vonden jullie dit jaar ongelooflijk schoon?

Van Leeuwen: 'Een boek dat me zeer is bijgebleven is *De nazi en de kapper* van Edgar Hilsenrath. Geen nieuw boek, maar wel één dat er uitspringt vanwege de humor, zelfspot en wrange fijnzinnigheid.'

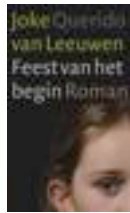
Moeyaert: 'Ik kom weer uit bij de rust. Weg van het lawaai, op zoek naar wat mij verandert. In *Zes maanden in de Siberische wouden* vertelt Sylvain Tesson, een Franse schrijver, over het halfjaar dat hij zich teruggetrokken heeft in een blokhut aan het Bajkalmeeer. Hij staart uit het raam, leest een boek en denkt daarover na. Of hoe geweldig stilstand kan zijn.'

Misschien eens informeren naar een schrijversresidentie in Siberië?

Moeyaert (enthousiast): 'We kunnen samen gaan, Joke. Ik maak de soep en jij schrijft de hele dag.'

Ze grinnikt bij het idee terwijl Bart Moeyaert zegt: 'Maar ik zou constant vragen: "En en, Joke? Gaat het?" En ik zou wellicht doodgaan aan de wodka. Misschien toch maar niet dan.'

2013 voor Joke van Leeuwen

- **Maart:** genomineerd voor de Deutscher Jugendliteraturpreis met de vertaling van 'Toen mijn vader een struik werd'
- **April:** 'Toen mijn vader een struik werd' verschijnt in het Engels en het Catalaans
- **Mei:** wint als eerste de James Krüss Preis für internationale Kinder- und Jugendliteratur, goed voor 8.000 euro
- **September:** stelt feestelijk haar nieuwe boek 'Maar ik ben Frederik, zei Frederik' voor en gaat in Het Paleis in première met 'DAGDAG', een stuk van haar hand, geregisseerd door haar zus Marieke
- **Oktober:** wint de AKO Literatuurprijs voor 'Feest van het begin', goed voor 50.000 euro
- **November:** stelt in Antwerpen tentoon met 'Leestekenen', over het alfabet en de verwevenheid van tekst en beeld

2013 voor Bart Moeyaert

- **Januari:** van 'Kus me' en 'Wespennest' verschijnen luisterboeken
- **Maart:** 'De melkweg' verschijnt in het Macedonisch en het Deens, enkele maanden later in het Duits en het Frans
- **April:** krijgt voor 'Wie klopt daar?' zijn zesde Boekenleeuw (goed voor 10.000 euro), in juni zijn vierde Zilveren Griffel
- **April:** wordt genomineerd voor de prestigieuze Astrid Lindgren Memorial Award 2014
- **Augustus:** krijgt, samen met Gerda Dendooven en Sabien Clement, de Prijs Letterkunde van de Provincie West-Vlaanderen
- **Oktober:** viert dertig jaar schrijver als 'artist in residence' in de Antwerpse bibliotheek Permeke, nog tot juni 2014
- **November:** brengt drie voorstellingen van 'Iemand's lief', zijn bewerking van Stravinsky's 'L'histoire du soldat', in boekvorm verschenen met tekeningen van Korneel Detailleur
- **December:** 'Jij en ik en alle andere kinderen' komt uit, een bundeling van zijn verzamelde verhalen en kindergedichten

JEUGD

DRIE (VOOR)LEESBOEKEN

Een geestige beestenboel

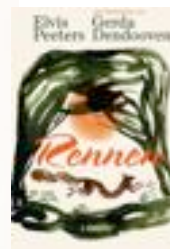
Op de valreep van het jaar kiest **Vanessa Joosen** nog drie prachtig geïllustreerde kinder- en jeugdboeken van topkwaliteit. Ook volwassenen kunnen (voor)leesplezier beleven aan een paard dat het hele landschap opjaagt, een eland die door het dak stort en een varkentje dat een uitstekende doelman is.

1 | Opzij, opzij, opzij

Elvis Peeters is vooral bekend als auteur van romans voor volwassenen, zoals *De ontelbaren* en *Dinsdag*. Samen met Gerda Dendooven en Paul Verrept waagde hij zich al eerder aan kinderboeken, onder andere met de grappige, filosofisch getinte reeks rond *Meneer Papier*. Opvallend is dat hij *Rennen* op zijn website tussen zijn werk voor volwassenen, en niet bij de kinderboeken zet. Het is een artistiek cross-overboek rond een gejaagd paard dat een heel veld en bos in beweging zet. Peeters gebruikt vooral herhalingen om het snelle tempo en de onrust van de dieren weer te geven. Hij herneemt regelmatige dezelfde woorden en woordgroepen, alsof er geen tijd is voor complexere zinnen: 'De havik heeft scherpe ogen. / De havik heeft scherpe klauwen. / De havik heeft een scherpe snavel. De havik steekt zijn scherpe klauwen uit naar de haas.' Prachtig is de subtiel spannende zin die daarop volgt: 'De schaduw van de haas en de schaduw van de havik vallen over elkaar.' Peeters schrijft vooral stokkende zinnen, met veel punten en komma's, zodat je als vanzelf de gejaagde ademhaling van de dieren gaat imiteren. Wat dat betreft is *Rennen* absoluut een voorleesboek: pas dan komt de gehaaste tekst echt tot zijn recht. Misschien had Peeters het daarom beter twee keer op zijn site gezet, bij de boeken voor volwassen én voor jonge lezers.

In de eerste categorie hoort het absoluut thuis. Het is een vooroordeel dat geïllustreerde kinderboeken alleen voor een jong publiek bestemd zijn. Verschillende hedendaagse prentenboeken bevatten artistieke illustraties en diepgaande teksten die ook oudere lezers literair leesplezier kunnen verschaffen. Waarom is *Rennen* dan geen vanzelfsprekend kinderboek? Een echte intrige is er niet. Je weet niet wat het paard in gang heeft gezet, en een slot is er evenmin. Het boek eindigt in een machtige finale, waarbij de dieren de hemel in vliegen, en het rennen nog steeds doorgaat. Zo'n open einde kan een ontuchtering zijn voor een lezer die op een ontknoping zit te wachten, of een kans om verder te fantaseren – waar vliegen de dieren dan naartoe?

De illustraties van Gerda Dendooven botsen voor veel volwassenen met het beeld dat zij van een geschikt kinderboek hebben; haar stijl is vervreemdend, haar figuren zijn vaker grotesk dan schattig. Ook in *Rennen* doet ze geen toegevingen: ze werkt de dieren uitsluitend uit in het zwart, in een waterige verf, en de achtergrond houdt ze zoals meestal minimaal. Opwaaiende bladeren en een rode zon vormen enkele van de weinige kleuraccenten. *Rennen* volgt dus niet de conventies van het doorsnee-kinderboek, maar dat is geen reden waarom dit boek niets voor jonge lezers zou zijn. De tekst leest heerlijk voor, als poëzie, en verschillende prenten in het boek zijn ronduit subliem. Vooral het spel met de dieren en hun schaduwen is een lust voor het oog, zeker als ze door elkaar rennen. Het vraagt een openheid en durf van de voorlezer om dit boek aan een kind aan te bieden, maar het zou zonde zijn om het niet te proberen – het kan kinderen laten proeven van taal en kunst, zelfs als niet alles in het boek meteen te vatten is.

ELVIS PEETERS EN GERDA DENDOOVEN
Rennen.

Lannoo, 36 blz., 19,99 €. 6+
★★★★☆